

Baiba Rivža (Latvijas Zinātņu akadēmija),
Elita Jermolajeva (Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmija)
LATVIJAS REĢIONI CEĻĀ UZ VIEDO EKONOMIKU

Atslēgas vārdi: *reģions, vieda ekonomika, attīstība.*

Valsts pētījumu programma EKOSOC-LV aptver 10 projektus, kas ir apvienoti trīs pētniecības blokos: Reģionu telpiskā attīstība; Valsts ekonomikas izaugsme; Sabiedrības attīstība.

Pētījumos piedalās visas Latvijas universitātes un arī reģionālās augstskolas, tai skaitā Daugavpils Universitāte un Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.

Programmas mērķis ir sekmēt Latvijas viedu izaugsmi - nodrošināt tautsaimniecības transformācijas, izaugsmes, pārvaldības un tiesiskā ietvara procesu izpratni valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai, veicot plašus starpdisciplinārus pētījumus un radot zināšanu bāzi tālākai lēmumu pieņemšanai.

Ar reģionu attīstības problemātiku ir saistīti visi trīs bloki, bet visciešāk no tiem – telpiskās attīstības bloks, kurā ir trīs projekti. Tos vada: Baiba Rivža, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Inese Kokina, Daugavpils Universitāte un Agita Līviņa, Vidzemes Augstskola.

Programmas ietvaros no 2014. gada Latvijas reģioni tiek pētīti kā vienotas telpiskas vienības, ieskaitot tos veidojošos novadus. Ipaša uzmanība veltīta lauku un reģionu attīstības procesiem zināšanu ekonomikas kontekstā, kultūrvides attīstībai, vides daudzveidības saglabāšanai, kā arī sociālās apziņas izmaiņu ietekmei uz ekosistēmas pakalpojumu ilgtspējīgu nodrošinājumu. Latgalē tieši lauku teritorijās ir unikāli resursi (ekoloģiski tīra vide, meža un ūdens resursi, rekreācijas potenciāls, vietējā kultūrvēsturiskā mantojumā balstītās mājražošanas tradīcijas, inovatīvu produktu izstrādes potenciāls u. c.).

Pētījumos redzama viedas (zināšanu) ekonomikas attīstība Latvijas reģionos, tai skaitā arī Latgalē – augsto un vidēji augsto tehnoloģiju uzņēmumu, kā uz zināšanām balstītu pakalpojumu esamība. LURSOFT dati liecina, ka Latgalē no 2009. līdz 2015. gadam uz zināšanām balstīto uzņēmumu attīstības temps ir bijis augstāks nekā kopējais uzņēmumu izaugsmes temps Latvijā.

Ar amerikāņu zinātnieka Tomasa Sati (*Thomas L. Saaty*) hierarhijas analīzes metodi visos reģionos tika izvērtēti viedas attīstības četri iespējamie scenāriji:

1. Viedas pārvaldes akcentēšana reģionā (kvalitatīvas plānošanas nozīme, pašvaldības kā līdera pozīcijas stiprināšana).
2. Vieda resursu izmantošana (dabas resursu saudzīga izmantošana).
3. Viedie iedzīvotāji (cilvēki reģionā, to sadarbība, NVO darbība).
4. Viedā ekonomika (uz inovācijām un zināšanu ekonomikas segmentā balstīta uzņēmējdarbība: augstās un vidēji augstās tehnoloģijas un uz zināšanām balstīti pakalpojumi).

Katrā reģionā neatkarīgi eksperti izvēlējās vienu – visatbilstošāko scenāriju. Tā, Zemgales, Kurzemes un Pierīgas eksperti izvēlējās ceturto scenāriju – Viedo ekonomiku, Vidzemes eksperti izvēlējās pirmo scenāriju – Viedo pārvaldi, bet Latgales eksperti izvēlējās trešo scenāriju – Viedie iedzīvotāji. Latgales ekspertu izvēlētais scenārijs ir saistīts ar to, ka šajā reģionā cilvēku faktors ir novērtēts kā visnozīmīgākais, kas savukārt var būtiski ietekmēt pārējos faktoros.